

Νικαΐας καστροπολιτεία

Η περικλεής και αοίδιμος Μητρόπολις της βιθυνικής γης

Οι αφίδες της τριπλής πύλης της Κωνσταντινουπόλεως στα τείχη της Νικαΐας. (Φωτ. 1972).

ΣΤΟ βάθος της Ασκανίας λίμνης, κάτω από λεύκες, πανύψηλες κι αιωνόβια πλατάνια, περιστοιχισμένη από μια πλημμυρισμένη με τρέχουσα νερά εύφορη πεδιάδα, κείται αγνοημένη σήμερα απ' τους πολλούς η περιτετειχισμένη Νικαία, η άλλοτε κραταιά κα πολυάνθρωπη Μητρόπολη της Βιθυνίας, η καθαγιασμένη από τη σύναξη δύο Οικουμενικών Συνόδων και πρωτεύουσα για μισό περίπου αιώνα της εξόριστης των Βυζαντινών αυτοκρατορίας. Μικρό ρυάκι στις υπώρειες του Αργανθώνιου, ο Ασκάνιος ποταμός, διοχετεύει τα λιμναία ύδατα προς την Προποντίδα. Από τον ποταμό αυτό, τον Μάιο του 1097, ο στρατηγός Βατουμίτης είχε καθελκύσει τον στολίσχο του κυρ Αλεξίου του Κομνηνού, που ελέγχοντας την λίμνη είχε αποκόψει κάθε επικοινωνία της καστροπολιτείας με την πέριξ χώρα. Τη Νικαία πολιορκούσαν τότε οι ορδές της πρώτης Σταυροφορίας, με εξήντα μυριάδες πεζούς κι εκατό χιλιάδες καβαλαραίους, καθηλωμένες μπροστά τα δυσπόρθητα τείχη της. Πίσω απ' τους πορφυρόχρωμους διπλούς πύργους και τις καστρόπορτες αμυνόνταν με πείσμα οι Σελτσουκίδες Τούρκοι που την κατέχαν από το 1081.

Πολυκύμαντη η ιστορία της Νικαΐας, που ώφειλε την πανάρχαια ονομασία της στον θεοειδή Ασκάνιο, γιο του Ομηρικού Αινεία. Πρώτοι θεμελιωτές της, σε χρόνους που χάνονται μεταξύ μύθου και ιστορίας, υπήρξαν οι Μακεδόνες Βοττιαίος που την ονόμασαν Αγκώρην. Αργότερα για ελάχιστα χρόνια, ο Αντίγονος, στρατηγός του Μεγάλου Αλεξάνδρου, την μετωνόμασε σε Αντιγόχεια και τέλος ο Λυσίμαχος, το 300 π.Χ. πιμώντας τη γυναίκα του και κόρη του Αντιπάτρου, την ονόμασε Νικαία.

Την λαμπρότερη οπωσδήποτε ιστορική περίοδο της «περικλεούς» Νικαΐας, αποτελούν οι χρόνοι των Λασκαριδών και των Βατάτζηδων, όταν, το 1204, μετά την άλωση της Βασιλεύουσας από τους Φράγκους, ο κυρ Θεόδωρος ο Λάσκαρης κατέφυγε σ' αυτήν με τον κλήρο και όλη τη βυζαντινή αριστοκρατία, για να την καταστήσει πρωτεύουσα της κατακερματισμένης αυτοκρατορίας του.

Τα χρόνια του βασιλείου της Νικαΐας αποτελούν αναμφίβολα και την πλέον ελκυστική αλλά και πάντα ζωντανή περίοδο της πολιτείας, με κατάσπαρτες τις μνήμες στα βυζαντινά χαλάσματα και στις συστοιχίες των οχυρών, με των πύργων τα παρεκκλήσια και τις αγνές τοιχογραφίες των πολεμιστών αγίων που τα διαφέντευαν στις πύλες και τα παραπόρτια, τις ρημαγμένες βασιλικές και τα βαπτιστήρια, στα ποικίλα τέλος θραύσματα που θα συναντήσει σε κάθε του βήμα ο ταξιδιώτης, κι ακόμα στους πολιούχους Αγίους Τρύφωνες, τους χαραγμένους στα χαλκά και αργυρά νομίσματα και τα μολυβδόβολλα που κατά δεκάδες ξεθάβουν οι χωρικοί σε κάθε τους όργωμα, στους αγρούς και τα μπουστάνια τους.